

জেভারের আলোকে বাংলাদেশের শিক্ষাচিত্র

GKwJ we{kH

tMSZg ivq

ৱকৱল তৱৱতী brix-cj "l mgZv ev tRÜvi "elg" wejvc ht_ö Avtj wPZ welq| Z_-DcvE w`tq G e`vcvti AR#bi wPÍI nvtgkvB Ztj aiv nt"Q| ৱKŠ' ৱকৱলqv bixi AskMhYwPÍÍ Avt`S mtšw RbK tKvfbv cwi eZB NUtQ ৱK bv, Zv Avtj vPbvi `we ivtL| G wel`tq mv=cöZK me{Ptq Avtj wPZ Afixó— mnmmtāi Dbqtb j ৱ" ev GgwWwRtZ ৱকৱল mv=útk"th K_v_ tjv evj v AvtQ, tm_ tjvi l ci tPvL eyj`tq G msµvš-Avtj vPbv`i i" Kiv thtZ cvti |

j ৱ" 2 : meRbxb cö_wgK ৱকৱল wbwöZ Kiv

j ৱ" gwÍv 3 : 2015 mv{tj i gta` tQtj tqtq wbwefk{t mKj ৱki hv{Z cö_wgK ch{qi ৱকৱলµg cy© Kitz cvti Zv wbwöZ Kiv|

j ৱ" 3 : brix-cj`{li mgZv l bixi ৱlgZvqb

j ৱ" gwÍv 4 : 2005 mv{tj i gta` cö_wgK l gva`wgK ch{q Ges 2015 mv{tj i gta` mKj ৱকৱল`{i brix-cj`{li "elg" `t Kiv|

t`Lv hv{Q, GgwWwRi 2 l 3 b{t j{ৱ" mevi Rb" ৱকৱল ev`evqb Kivi K_v evj v ntj l bvi ৱকৱলvi l ci tmLv{b Avj`v`v_ i"Zy{tvc Kiv ntqtQ| GQrov Ab`vb" j ৱ" _tjv mivmwi ৱকৱলvi mv{t_ mv=ú,³ bv ntj l ctiv ৱl fvtc ৱকৱল tmLv{b GKwJ etov Dcv`vb| GB_ i"Zy{tvtci tcQtb tm mgq th Kvi Y_ tjv we`gvb wQj , eZgvtb tm Ae`v KZUKz cwi ewZZ ntqtQ ৱKsev_ i"Zy{tvtci ci bixt`i G Ae`v KZUKz cwi ewZZ ntqtQ, Zv GLv{b t`Lv thtZ cvti |

Av{v ৱKQz cömwK K_v

1990 mv{tj _vBj`vtÜi RgwZtqt{b AbwöZ mt{sj b t_{K Ümevi Rb" ৱকৱল ev`evqb Kivi th Avn{vb Rvbvtbv nq, Ab`vb" A{bK t`{ki gtZv evsjvt`k miKvi l tmB Avn{vtb mvov t`q| dtj Gi avivewwKZvq 1990 mv{tj eva`Zvgj K cö_wgK ৱকৱল AvBb cvk nq Ges 1992 mv{tj cö_wgK l MYৱকৱল bvtg Avj`v`v GKwJ gšYv{tqi hvÍv`i i" nq| GQrov l Dc-Avb{pwbK ৱকৱলvi gva`tg wcuQtqccov GKwJ wekvj Rb{Mv{xtK AšZ cö_wgK ৱকৱল cövtbi j{ৱ" temiKwi D{`vM_ tjvl Zvt`i KvR tRvti{kvti`i i" Kti |

MZ kZ{Ki tkl `k{K cö_wgK ৱকৱলvi l ci thfvte_ i"Zi w`tq bvbvgtLx Kvh{qg`i i" nq, ZvtZ cö_tgB GKwJ welq cwi`vi nq th, cö_wgK we`vj`tq fwZ{ nvi Ges weiwZ bv w`tq cÁg tkWY chŠ-covtj Lv Pwvj`tq hvlqv ev S{ti bv covi mP{K tQtj iv tqtqt`i l PvB{Z GwM{tq AvtQ, A_ ৱ" tmLv{b GKwJ tRÜvi Amvg` Ae`v weivR KitzQ| dtj tqtqt`i we`vj`tq fwZ{Kivi l ci we{k l_ i"Zy{tvc Kiv nq Ges tj Lvcovi cvkvcwk th th Kvi{Y tqtq ৱকৱল_ ৱ" i covtj Lvq tQ` cto, tm_ tjv wbtq l Kvh{qg nvtZ tbcv nq| G Kvh{qg i gta` D{t L{hM" nt"Q— tqtqkw ৱল_ ৱ" tj Lvcovi wel`tq wcZvgvZv ev AvrfveK{t i m{PZb Kti tZvjv, evj`weevn tiva Kiv, mvgwRK l ag{q cöZ eÜKZv_ tjv `t Kiv| cvkvcwk wefwbetemiKwi ms`v Øviv cwi Pwvj Z Dc-Avb{pwbK we`vj`q_ tjtZ tqtqt`i ৱকৱলvi cöZ Avj`v`v Kti bRi t` l qv nq| miKwi l temiKwi thš_ D{t`vtMi dtj bvi ৱকৱলvi cöZ gvbt l i`wöfwi D{t L{hM" cwi eZB NtU, hvi cöZdj b t`Lv hvq eZgvtb cö_wgK l gva`wgK ch{qi we`vj`q_ tjvi w`{K ZvKvtj B| ৱKš`hZUKz cwi eZB ntqtQ, Zvi cöq c{vi vUv Avmtj msL`vevPK w`K w`tq tQtj tqtq

weirfbœait̃bi cōZōṽb bvi x̃t̃ i Ae⁻v

th̃nZzmṽŋi Zvi mP̃t̃KB bvi x̃iv A t̃bK w̃cūQ̃t̃q, ZvB Ab⁻ṽb⁻ t̃ŋt̃ bvi x̃t̃ i Ae⁻v b th̃ m̃t̃šw̃ RbK ñt̃e
 bv Zv ej ṽB eṽj⁻ | G t̃Zv t̃Mj mweR̃fṽt̃e mṽŋi Zvi w̃ K w̃ t̃q eṽs̃j ṽt̃ t̃k bvi x̃t̃ i Ae⁻v b | w̃Kš⁻ th̃
 w̃Kŋṽ cōZōṽb⁻ t̃j ṽt̃Z eṽ w̃Kŋṽch̃ŋq bvi x̃iv eZ̃ŋṽb KvR Ki t̃Qb eṽ Aa⁻q̃bi Z Aṽt̃Qb, t̃mLṽt̃b c̃j⁻ l̃t̃ i
 Zj̃ b̃vq Zṽt̃ i Ae⁻v b t̃Kv⁻ṽq ? w̃b̃t̃Pi mvi w̃Yw̃i w̃ t̃K GKUz̃bRi t̃di ṽt̃bṽ hṽK |

mvi w̃Y 2 : weirfbœait̃bi w̃Kŋṽ cōZōṽb bvi x̃iv w̃Kŋṽ⁻ŋ | w̃Kŋt̃Ki kZKiṽ nvi

w̃Kŋṽ cōZōṽb̃i c̃Kṽt̃f ⁻	bvi x̃iv w̃Kŋṽ ⁻ ŋ	bvi x̃iv w̃Kŋṽ ⁻ K
cō_w̃gK	50.1	36.3
gva_w̃gK	52.3	20.3
D ⁻ P-gva_w̃gK	41.6	19.2
D ⁻ P	24.0	17.7
Kṽvi Mvi	25.9	17.6
t̃ckṽMZ	35.0	17.7
w̃Kŋṽ c̃k̃ŋṽY t̃K ⁻ ̃ [̃]	37.3	24.6

GB mvi w̃Y t̃Z bvi x̃t̃ i mS⁻ṽt̃K⁻ f̃ṽt̃e Dc⁻ṽcb Kiṽ ñt̃q̃t̃Q | GKw̃J ñt̃⁻Q w̃Kŋṽ⁻ŋ w̃ñt̃m̃t̃e weirfbœait̃bi
 w̃Kŋṽch̃ŋq eṽ weirfbœait̃bi cōZōṽb bvi x̃t̃ i AskM̃h̃Y KZUKz̃ Ges w̃Z̃x̃q̃w̃J ñt̃⁻Q w̃Kŋṽ⁻K w̃ñt̃m̃t̃e bvi x̃t̃ i
 Ae⁻v b | Aṽt̃MB ej ṽ ñt̃q̃t̃Q, 1992 mṽt̃j mi Kvi mevi Rb⁻ cō_w̃gK w̃Kŋṽ A%Z̃wb̃K I eṽ⁻Z̃vg̃j K
 K̃t̃i t̃Q | Gi miṽm̃i c̃f̃ve c̃t̃ot̃Q cō_w̃gK w̃Kŋṽq | d̃t̃j cō_w̃gK⁻ t̃h̃i i w̃Kŋṽ cōZōṽb⁻ t̃j ṽt̃Z w̃j ½mgZṽ
 Aw̃RZ̃ ñt̃q̃t̃Q | Dc̃t̃i i mvi w̃Y t̃Z t̃⁻Lṽ hṽt̃⁻Q, cō_w̃gK⁻ t̃h̃i Ãt̃aR̃ bvi x̃iv w̃Kŋṽ⁻ŋ i t̃q̃t̃Q | th̃t̃Kṽt̃bṽ w̃Kŋṽ⁻
 t̃h̃i B̃iZeṽPK c̃f̃ve Zvi cieZ̃P⁻ t̃⁻ t̃j ṽt̃Z⁻ k⁻gṽb nq | t̃m̃w̃i B̃ cōZ̃dj b Ñt̃Ũt̃Q gva_w̃gK ch̃ŋq |
 cō_w̃gK̃i P̃ṽB̃t̃Z̃I t̃euk̃m̃s̃L⁻K bvi x̃iv w̃Kŋṽ⁻ŋ i t̃q̃t̃Q gva_w̃gK ch̃ŋq | cō_w̃gK w̃Kŋṽq bvi x̃iv w̃Kŋṽ⁻ŋ⁻ i
 mS⁻L⁻ṽ Aw̃aK̃ ñl q̃vi Kvi Y Aṽt̃i K̃w̃J — t̃m̃w̃J ñt̃⁻Q Dc̃eỸẼ | d̃t̃j t̃mLṽt̃b Ãt̃aR̃K̃i I t̃euk̃ bvi x̃iv w̃Kŋṽ⁻ŋ
 AskM̃h̃Y i t̃q̃t̃Q | w̃Kš⁻ GB mS⁻L⁻ṽUṽB̃ Gici t̃⁻t̃K Aṽt̃⁻Aṽt̃⁻-K̃gt̃Z̃ i i⁻ K̃t̃i t̃Q | D⁻P-gva_w̃gK ch̃ŋq
 gṽt̃ P̃w̃j k⁻ kZṽst̃ki g̃t̃Zṽ bvi x̃iv w̃Kŋṽ⁻ŋ i t̃q̃t̃Q Ges D⁻P̃w̃Kŋṽ ch̃ŋq GB nvi Aṽks̃KiṽRb̃K | GK-
 PZ̃L̃ŋ̃t̃ki I Kg bvi x̃iv w̃Kŋṽ⁻ŋ i t̃q̃t̃Q t̃mLṽt̃b | Ab⁻w̃ t̃K Kvi Mvi, t̃ckṽMZ eṽ w̃Kŋṽ⁻K c̃k̃ŋṽY t̃K⁻̃[̃] t̃j vi
 g̃t̃Zṽ cōZōṽb⁻ t̃j ṽt̃Z̃I bvi x̃iv w̃Kŋṽ⁻ŋ Ae⁻v b t̃kṽP̃b̃x̃q |

Gevi t̃⁻Lṽ hṽK, bvi x̃iv w̃Kŋṽ⁻K̃t̃ i Ae⁻v b | mi K̃ṽt̃i i GKw̃J⁻ i⁻Z̃c̃Ỹw̃m̃x̃ṽs̃-ñt̃⁻Q, cō_w̃gK ch̃ŋq 60
 kZṽsk w̃Kŋṽ⁻K̃ ñt̃eb bvi x̃ Ges t̃m Ab̃h̃ṽq̃x̃ bvi x̃t̃ i w̃t̃k̃l AM̃h̃aK̃vi w̃b̃t̃q cō_w̃gK w̃⁻ṽj q̃⁻ t̃j ṽt̃Z̃ w̃Kŋṽ⁻K
 w̃b̃t̃q̃m̃ t̃⁻q̃ṽ ñt̃⁻Q | Zvic̃i l̃ eZ̃ŋṽt̃b cō_w̃gK w̃⁻ṽj t̃q̃ bvi x̃iv w̃Kŋṽ⁻K̃i mS⁻L⁻ṽ 40 kZṽst̃k̃ t̃c̃b̃t̃Z̃ c̃ṽt̃i
 w̃b̃ | Aṽt̃iṽ t̃kṽP̃b̃x̃q Ae⁻v b gva_w̃gK, D⁻P-gva_w̃gK I D⁻P̃w̃Kŋṽ ch̃ŋq w̃Kseṽ Kvi Mvi eṽ t̃ckṽMZ
 c̃k̃ŋṽY t̃K⁻̃[̃] t̃j ṽt̃Z̃ | t̃mLṽt̃b w̃Kŋṽ⁻K̃t̃ i g̃t̃a⁻ 20 kZṽst̃ki I Kg bvi x̃ i t̃q̃t̃Qb | w̃Kŋṽ⁻K c̃k̃ŋṽY
 t̃K⁻̃[̃] t̃j ṽt̃Z̃ i t̃q̃t̃Qb gṽt̃ GK-PZ̃L̃ŋ̃k̃ bvi x̃iv w̃Kŋṽ⁻K |

m̃Z̃iṽs̃ cō_w̃gK I gva_w̃gK ch̃ŋq w̃Kŋṽ⁻ŋ⁻ i g̃t̃a⁻ w̃j ½mgZṽ G̃t̃j I ew̃K me⁻t̃j ṽ t̃ŋt̃ t̃B̃ Pig w̃j ½-
 Am̃gZṽ weiṽR̃ Ki t̃Q | w̃t̃k̃l w̃KQz̃ m̃j̃eaṽ c̃ōṽb̃ Kiṽq GB⁻ ŋ̃J̃ ch̃ŋq bvi x̃iv w̃Kŋṽ⁻ŋ⁻ i th̃ AskM̃h̃Y t̃⁻Lṽ
 hṽt̃⁻Q, t̃m̃ ãi t̃bi m̃j̃eaṽ bṽ⁻ṽṽq̃ṽq̃ cieZ̃P⁻ t̃⁻ t̃j ṽt̃Z̃ Ges w̃Kŋṽ⁻K̃ w̃ñt̃m̃t̃e bvi x̃t̃ i K̃w̃ŋṽZ̃ AskM̃h̃Y t̃⁻Lṽ
 hṽt̃⁻Q bṽ |

B̃iZeṽPK mS⁻L⁻ṽMZ̃ m̃ṽg⁻, w̃Kš⁻⁻ YMZ̃ m̃ṽg⁻ KZUKz̃?

cẽ@Z̃x̃⁻Aṽt̃j ṽP̃ṽb̃ t̃⁻t̃K̃ GUKz̃ c̃w̃i⁻vi th̃, w̃⁻ṽj t̃q̃ f̃w̃Z̃P̃ t̃ŋt̃ w̃j ½mgZṽ G̃t̃m̃t̃Q | w̃Kŋṽ⁻ŋ mS⁻L⁻ṽeṽPK
 w̃ K w̃ t̃q̃ Aṽg̃iṽ GKw̃J gṽB̃j̃ d̃j K̃ Aw̃Z̃ŋ̃g̃ Ki t̃Z̃ t̃c̃t̃ĩw̃Q | G̃w̃J Aek̃⁻B̃ GKw̃J ẽtoṽ AR̃B̃ ; w̃Kš⁻ w̃Kŋṽ⁻ŋ
 YMZ̃ gṽt̃bi w̃ K w̃ t̃q̃ KZUKz̃ w̃j ½mgZṽ weiṽR̃ Ki t̃Q ?

მნიშვნელობები და მნიშვნელობები

მნიშვნელობა	მნიშვნელობები			
	ტოქსიკურობა (%)	ტოქსიკურობა (%)	დამაბინძურებელი (%)	ცვლილება
ესპანური	41.2	35.7	38.4	- 5.5
ბსტიმარი	11.6	10.4	11.0	- 1.2
მნიშვნელობა	23.6	9.4	14.4	- 14.2
მნიშვნელობა	18.0	14.8	16.4	- 3.2
მნიშვნელობა	32.4	30.0	31.2	- 2.4
აგ	26.8	24.2	25.5	- 2.6

აქვე მოცემულია გარემოსდაცვითი მნიშვნელობების შედეგები, რომლებიც მიიღოთ 2000 წლის მარტიდან 2015 წლის მარტიდან. ეს შედეგები მიიღოთ გარემოსდაცვითი მნიშვნელობების შედეგების მიხედვით. ეს შედეგები მიიღოთ გარემოსდაცვითი მნიშვნელობების შედეგების მიხედვით.

კვირის გარემოსდაცვითი მნიშვნელობები?

გარემოსდაცვითი მნიშვნელობების შედეგები 2000 წლის მარტიდან 2015 წლის მარტიდან. ეს შედეგები მიიღოთ გარემოსდაცვითი მნიშვნელობების შედეგების მიხედვით.

გარემოსდაცვითი მნიშვნელობების შედეგები 2000 წლის მარტიდან 2015 წლის მარტიდან. ეს შედეგები მიიღოთ გარემოსდაცვითი მნიშვნელობების შედეგების მიხედვით.

გარემოსდაცვითი მნიშვნელობების შედეგები 2000 წლის მარტიდან 2015 წლის მარტიდან. ეს შედეგები მიიღოთ გარემოსდაცვითი მნიშვნელობების შედეგების მიხედვით.

გარემოსდაცვითი მნიშვნელობების შედეგები 2000 წლის მარტიდან 2015 წლის მარტიდან. ეს შედეგები მიიღოთ გარემოსდაცვითი მნიშვნელობების შედეგების მიხედვით.

gj welq nã"Q, wkñlv_ñ i we`vj tq fuZP lci hZUKztRvi t`qv nã"Q, wkñlv , YMZ gvb ARñbi tñññ ZZUv t`qv nq wbl `fveZB wcuQtqcov RbñMvöxi Rb` Avjv`v bRi w`tZ nq ; Zv` i Rb` weñkl e`e`v MñY KiñZ nq| Zv` i wkQz AwZwi ã Kvr KiñZ nq, th welq , tjv wcuQtqcov` i wkLb- wkñlv KvhñgñK e`vnZ Kiñ| weñkl e`e`v MñY KiñZ nq tm , tjv wbtq| | evsj v` ñk bvi xiv memgq wcuQtqcov RbñMvöxi KvZvñi wQj , dtj Zv` i we`vj tq fuZP cvkvcwñk Ggb wkQz weñkl e`e`v MñY Kiv ` i Kvi th , tjv Zv` i cñwñK l gva`wñk wkñlv cieZñ chñq thvM` Zvi mvñ_ wññK _vKñZ mrvñh` Kite| G , tjvi cvkvcwñk Kwiv Mvi l ewññj K wkñlv BZ` w`ñZl Zv` i cñññki Rb` Avjv`v mññvM _vKv DvPZ| wkQz weñkl e`e`v _vKv DvPZ wkñlv cñZñvñb PvKvi i tñññññ | A_ñ hw` mwZ` Kvi Añ_ GKB mgñq weñfñbñchñq wj ñmgZv ARñ KiñZ nq, Zvññj `i ayGKuñ weñkl w`ñk bRi bv w`ñq cñZñw tñññññ weñkl e`e`v MñY KiñZ nññ| bv nñj wj ñmgZv `i ay` ñeZñ GK UvñMñ wñññññB t`ñk hvññ |

tMSZg ivq ÷vd wi mivññ , Mññel Yv l gj `vqb weñvñ, e`vñK| goutam.r@brac.net

mnvñK Mññ`

Ahmed M, Nath SR and Ahmed KS (2003). *Literacy in Bangladesh— need for a new vision*. Dhaka: Campaign for Primary Education.

Chowdhury AMR, Haq MN and Ahmed Z (1997). Quality of primary education in Bangladesh. In Jalaluddin AK and Chowdhury AMR (eds.) *Getting started: universalising primary education in Bangladesh*. Dhaka: University Press Limited.

Chowdhury AMR, Nath SR, Choudhury RK and Ahmed M (2002). *Renewed hope daunting challenges – state of primary education in Bangladesh*. Dhaka: Campaign for Primary Education and University Press Limited.

Lovel CH and Fatema K (1989). The BRAC non-formal primary education programme in Bangladesh. *Assignment Children*. NY: UNICEF.

Mayer DP, Mullens JE, Moore MT and Ralph J (2000). *Monitoring school quality: an indicators report*. Washington DC: US Department of Education.

UNESCO (2005). *EFA global monitoring report*. Paris: UNESCO.